Voimassaoloaika
01.06.2024–31.05.2029

Säädösperuste
Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Muuttaa/Kumoaa
POL-2018-49612, 17.12.2018, Menettely huumausaineen käyttörikosta koskevissa asioissa

Kohderyhmät
Poliisi

Menettely huumausaineen käyttörikosta koskevissa asioissa

Sisällys

Menettely huumausaineen käyttörikosta koskevissa asioissa 1
1 Yleistä 2
2 Ohjeen tavoite ja tarkoitus 3
3 Huumausaineen käyttörikoksen määritelmä 3
4 Viranomaistoimien ja seuraamusjärjestelmän porrasteisuus 4
5 Toimenpiteistä luopuminen ja huomautus 5
6 Esitutkinnan rajoittaminen 7
7 Esitutkinta ja sakkomenettely 8
8 Alle 18-vuotias nuori 9
8.1 Ensikertalaisen puhuttelutilaisuus 10
8.2 Syyttäjän johdolla tapahtuva neuvottelu 10
8.3 Toistuvat huumausaineen käyttörikokset 11
8.4 Puhuttelun käyttö muissa rikoksissa 11
9 Päihderiippuvaisen kohtaaminen 12
10 Hoitoonohjaus 12
11 Huumausaineen tunnistaminen 13
12 Pakkokeinojen käyttö 14
13 Huumausaineen takavarikko ja hävittäminen 15
14 Rattijuopumus ja huumausaineen käyttörikos 15
15 Työturvallisuus 16
16 Sakkomenettelyä ohjaava taulukko 16

1 Yleistä

Voimassa olevan huumausaineen käyttörikosta koskevan sääntelyn perusteella käyttörikos voidaan käsitellä sakkomenettelyllä. Säädettäessä huumausaineen käyttörikoksesta vuonna 2001 lainsäätäjän tarkoitus on ollut muuttaa lainsäädäntö prosessitaloudellisesti järkeväksi ja yhtenäistää syyttämättäjättämiskäytäntöä. Aiemman menettelyn raskauden takia syyttäjän on tuolloin arvioitu joissain tapauksissa jättäneen syyttämättä, vaikka sinänsä se olisi ollut perusteltua.[1] Lakia säädettäessä on kuitenkin kiinnitetty siihen huomiota, ettei sakkomenettelyn mahdollistaminen saa johtaa toimenpiteistä luopumissäännösten soveltamatta jättämiseen ja, että syyttäjien tulee edelleen soveltaa toimenpiteistä luopumissäännöksiä, kun edellytykset niiden soveltamiseen on olemassa. Tämän korostamisen taustalla on ollut arvio siitä, että poliisin annettua tuohon aikaan rangaistusvaatimuksen, syyttäjät harvoin jättävät rangaistusmääräyksen antamatta.[2]

Lakimuutoksen perusteeksi on tuolloin myös esitetty viranomaisten parempi mahdollisuus puuttua nopeammin huumausaineen käyttöön ja vähäiseen hallussapitoon sen sijaan, että niitä käsiteltäisiin tuomioistuinmenettelyssä. *Erityisesti vasta huumausaineita kokeilevan nuoren kohdalla nopealla puuttumisella on nähty olevan tärkeä merkitys.* Samalla lakimuutoksella vuonna 2001 on myös muutettu toimenpiteestä luopumissääntelyä niin, että syyttämättä ja tuomitsematta jättäminen on mahdollista, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon, kun aiemmin oli vaadittu sitoutumista hoitoon. *Tämän muutoksen tarkoituksena on ollut korostaa hoitoonohjauksen merkitystä harkittaessa seuraamuksen määräämistä käyttörikoksissa ja toisaalta kannustaa huumeriippuvaisten hakeutumista hoitoon.*[3]

Rikokseen syyllistyneen toimintaan on puututtuva vaikuttavalla tavalla, eikä toimenpiteestä luopuminen saa hämärtää teon rangaistavuutta. Siksi rikosprosessiin liittyvien *viranomaisten toimien oikealla porrastamisella tulee tähdätä siihen, että huumausaineiden käyttö, hallussapito ja välittäminen katkaistaan tehokkaasti.* Myös muiden viranomaisten toimien tulee olla johdonmukaisia ja tehokkaita, esimerkiksi alle 18-vuotiaan kohdalla lastensuojelutoimenpiteet voivat olla tarkoituksenmukaisempia kuin rangaistus.[4]

---

[1] HE 213/2000 vp, s. 5. Huumausaineen käyttö ja hallussapito on ollut rangaistavaa huumausainerikoksena, josta on säädetty rangaistus sakkoa tai kaksi vuotta vankeutta. Tällöin vähäistäkin määrää koskeva hallussapito tai käyttö on täytynyt aina käsitellä tuomioistuimessa. Käytöstä tai vähäisten määrien hallussapidosta on oikeuskäytännön mukaan tuomittu sakkoa.

[2] LaVM 13/2001

[3] HE 213/2000 vp

[4] LaVM 13/2001

2 Ohjeen tavoite ja tarkoitus

Ohjeen tavoitteena on varmistaa poliisin yhdenmukainen rikosoikeudellinen puuttuminen huumausaineen käyttöön sekä päihteidenkäyttäjien ohjaaminen hoidon pariin. Nopean ja yhdenmukaisen rikosoikeudellisen puuttumisen ohella huumausaineen käyttörikoksissa tulee huomioida myös muiden viranomaistoimien tehokkuuden lisääminen erityisesti alle 18-vuotiaiden ja huumeriippuvaisten osalta. Puuttumisen tärkeänä tavoitteena onkin edistää päihteettömyyttä. Toimenpiteistä luopumisen riittävänä perusteena on sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon hakeutuminen.

Tämän ohjeen tarkoituksena on kuvata ne keskeiset asiat, jotka poliisin tulee ottaa huomioon käsitellessään huumausaineen käyttörikosta koskevia asioita. Poliisin toimenpiteissä tulee huomioida huumausaineen käytön ja hallussapidon lainvastaisuus samalla tunnistaen, että huumausaineiden käyttäjä saattaa olla päihderiippuvainen. Siten rikosoikeudellisen seuraamuksen ohella on tarpeen huolehtia myös päihderiippuvaisen tai huumausaineita kokeilevan nuoren ohjaamisesta tuen piiriin.

Valtakunnansyyttäjäntoimisto on antanut syyttäjille yleisen ohjeen seuraamuksen määräämisestä huumausaineen käyttörikoksesta[5], jonka linjaukset otetaan huomioon myös poliisissa huumausaineen käyttörikosta koskevien asioiden käsittelyssä. Yhtenäisen menettelyn aikaan saamiseksi yleisohje sisältää erillisen taulukon sakkomenettelyä varten, joka on tämän ohjeen liitteenä (ks. myös kohta 16).

3 Huumausaineen käyttörikoksen määritelmä

Rikoslain (39/1889) 50 luvun 2 a §:n mukaan huumausaineen käyttörikokseen syyllistyy se, joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta. Huumausaineen käyttörikoksesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Huumausaineen hallussapidon tai hankinnan katsotaan liittyvän omaan käyttöön, kun huumausainetta on niin vähäinen määrä, että epäilty voisi itse käyttää hallussa pidetyn määrän huumetta[6].Useamman kuin yhden käyttöannoksen hallussapidon kohdalla vähäisyys ratkaistaan niiden yhteenlasketun (kerralla hallussa pidetyn) kokonaismäärän perusteella eli useat käyttökerrat eivät muodosta yhtä huumausainerikosta ajallisen tai toiminnallisen jatkuvuuden vuoksi. Kokonaismäärä voi myös muodostua samaan aikaan eri huumausaineista. Vähäisenä huumausaineen määränä voidaan lähtökohtaisesti pitää 30 käyttöannosta[7] huumausainetta. Aineiden

[5] VKS:2018:2 Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta
[6] HE 213/2000 vp s. 19
[7] ks. Liite 1 Taulukko sakkomenettelyä varten

vaarallisuus voi kuitenkin vaihdella myös aineluokkien sisällä ja tapauskohtaisessa harkinnassa tulee kiinnittää huomiota etenkin teon kohteena olevasta huumausaine-erästä saatavien käyttöannosten määrään. Huumausaineen määrää voidaan sopivimmin arvioida yleisesti tunnetun huumausaineen käyttöannostuksen perusteella. Huumausaineen käyttörikoksen tunnusmerkistö soveltuu kaikkiin huumausaineisiin, joten tunnusmerkistön täyttyessä huumausaineen hallussapitäjä voidaan tuomita huumausaineen käyttörikoksesta, vaikka rikoksen kohteena olisi erittäin vaarallinen huumausaine. Erittäin vaarallisten huumausaineiden osalta vähäisenä määränä pidettävien käyttöannosten määrä voi olla jonkin verran pienempi kuin muiden huumausaineiden osalta. Huumausaineen hallussapitäjän tottumuksella huumausaineiden käyttöön voi olla vähäinen merkitys huumausaineen vähäistä määrää arvioitaessa.[8]

Arvioitaessa sitä, voiko kysymys olla omaan käyttöön tarkoitetusta määrästä huumausainetta, tulee ottaa huomioon teon olosuhteet. Esimerkiksi ravintolassa, festivaaleilla ja muissa julkisissa tilaisuuksissa useiden käyttöannosten hallussapito antaa aiheen epäillä muutakin kuin omaa käyttöä samoin kuin useamman hallussa pidetyn huumeannoksen korkea yhteisarvo.

Koska huumausaineen käyttörikos -nimikettä voidaan soveltaa huumausaineen lajista riippumatta, tulee huomioida, että uusien huumausaineeksi luokiteltujen aineiden osalta käyttöannokset saattavat olla hyvin pieniä ja esimerkiksi yhdestä grammasta ainetta voi olla saatavissa useita satoja käyttöannoksia. Tämän vuoksi huumausaineen laatuun on kiinnitettävä erityistä huomiota lain tarkoittamaa vähäistä määrää arvioitaessa.

Huumausainemäärällä on vaikutusta tutkittavan rikoksen esitutkintaan, rikosnimikkeen valintaan ja erityisesti tutkinnassa käytettävien pakkokeinojen käyttöön.

4 Viranomaistoimien ja seuraamusjärjestelmän porrasteisuus

Seuraamusjärjestelmän ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että huumausaineen käyttörikoksiin liittyvät poliisin ja syyttäjien toimet ovat mahdollisimman yhdenmukaiset. Tarkoituksena on, että monia vaihtoehtoja sisältävä puuttumisjärjestelmä käyttörikoksiin toimii selkeästi porrastetulla ja johdonmukaisella tavalla.

Teon vähäisyyden asteesta riippuen kysymykseen tulevat:

[8] KKO:2023:12 Vastaaja oli noin kuuden kuukauden aikana omaa käyttöä varten tilannut ja sen jälkeen pitänyt hallussa huumausaineita kymmenenä eri kertana siten, että pienin tilaus oli ollut yksi ekstaasitabletti ja suurin tilaus 10 ekstaasitablettia ja gramma marihuanaa, mikä myös oli vastaajan kerrallaan enimmillään hallussaan pitämän huumausaineen määrä. Korkein oikeus on päätöksessään katsonut, että huumausaineen vähäistä määrää arvioitaessa lähtökohtana on se määrä huumausainetta, jota tekijä on kerrallaan pitänyt hallussaan, ja että 30 kerta-annosta huumausainetta voitiin pitää lähtökohtaisesti rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä tarkoitettuna vähäisenä määränä huumausainetta ennen huumausaineen vaarallisuuden ja käyttäjän tottumuksen huomioon ottamista. Lisäksi korkein oikeus on katsonut, että menettelyssä oli kyse yhdestä teosta ja vastaajan kerrallaan hallussa pitämää ekstaasista ja marihuanasta muodostuvaa yhteensä noin 15 käyttöannosta oli siten pidettävä rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä tarkoitetulla tavalla määrältään vähäisenä.

1) toimenpiteistä luopuminen ja huomautus
2) esitutkinnan rajoittaminen
3) syyttämättäjättäminen
4) sakkovaatimuksen antaminen ja rangaistusmääräyksen määrääminen
5) syytteen nostaminen

Toimenpiteistä päätettäessä poliisin tulee huomioida kahden huumausaineen käyttäjäryhmän erityisasema. Alle 18-vuotiaiden nuorten ja huumeiden ongelmakäyttäjien[9] kohdalla tulee erityisen tarkasti harkita muiden toimenpiteiden kuin sakkomenettelyn tai esitutkinnan toimittamisen mahdollisuutta.

Poliisin tulee neuvotella ja sopia toimialueensa syyttäjän kanssa tämän ohjeen soveltamisesta em. porrasteisuuden ja toimintatapojen yhdenmukaiseksi toteuttamiseksi valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti. Toimenpiteiden oikealla porrastamisella tähdätään huumausaineiden käytön, hallussapidon ja välittämisen tehokkaaseen katkaisuun.

5 Toimenpiteistä luopuminen ja huomautus

Epäiltäessä huumausaineen käyttörikosta kirjataan asiasta aina rikosilmoitus Poliisiasiaintietojärjestelmään[10] (jäljempänä Patja).

Esitutkinta voidaan esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 9 §:n mukaan jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä. Myös rikoslaki sisältää toimenpiteistä luopumista koskevan sääntelyn koskien huumausaineen käyttöä ja muuta huumausaineen käyttöön liittyvää rikosta[11].

Esitutkintalain 10 luvun 3 §:n mukaisesti rikoksesta epäiltynä olleelle voidaan antaa suullinen tai kirjallinen huomautus, jos esitutkinta on lopetettu vähäisyysperusteella. Huomautuksen käytön edellytyksiä arvioitaessa on otettava huomioon, että huomautuksen antaminen on luonteeltaan syyksilukeva seuraamus, eikä sitä voida antaa pelkän moitittavan menettelyn johdosta. Huomautuksen käytön edellytys onkin teon myöntäminen ja se, ettei syyllisyyttä muunkaan esitutkinnassa hankitun näytön perusteella ole syytä kyseenalaistaa.[12]

Huumausaineen käyttörikoksen voidaan katsoa kuuluvan huomautusmenettelyn piiriin, jos sitä kokonaisuutena arvostellen on pidettävä ilmeisen vähäi-

[9] Sosiaali- ja terveysministeriö 2001: Huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoitoa kehittäneen työryhmän muistio. *"Huumeriippuvuus on kulultaan ja ennusteeltaan vaikea mielenterveyden häiriö, mutta huumausaineiden ongelmakäyttäjillä esiintyy runsaasti muitakin terveysongelmia kuin huumeriippuvuutta. Heillä on usein samanaikaisesti myös hoitoa vaativia muita mielenterveyden häiriöitä ja fyysisiä sairauksia. Myös sosiaalinen syrjäytyminen, asunnottomuus ja rikollinen toiminta liittyy merkittävään osaan huumausaineiden ongelmakäyttöä".*

[10] Poliisihallituksen ohje Tietojen kirjaaminen poliisiasiain tietojärjestelmään, POL-2023-12067

[11] Rikoslaki 50 luku 7 §

[12] EOAK/4610/2022 Poliisin menettely huomautuksen antamisessa ja päätöksenteossa

senä. Lopetettaessa jo aloitettu esitutkinta annetaan huumausaineen käyttörikokseen syyllistyneelle ja teon myöntäneelle aina huomautus.[13] Huomautus voidaan antaa kirjallisesti tai suullisesti.

Toimenpiteistä luopuminen ja mahdollisen huomautuksen antaminen ei kuitenkaan voi perustua pelkästään huumausaineen (vähäiseen) määrään vaan kysymys on aina paitsi määrän myös huumausaineen laadun, käyttötilanteen ja muiden olosuhteiden kokonaisarvostelusta. Huomautusta siis käytetään, kun kyse on lajissaan vähäisestä rikoksesta.

Huomautuksen antaminen on seuraamuksena yksi laittomaan toimintaan puuttumisen muoto ja voi huumausaineen käytön lopettamisen kannalta johtaa usein parempaan lopputulokseen kuin ankarammat seuraamukset. Rangaistus ei ole ratkaisu huumeriippuvuudesta eroon pääsemiseksi vaan siihen tarvitaan huumausaineen käyttäjän ja eri toimijoiden välistä saumatonta yhteistyötä. Poliisin ja syyttäjän lisäksi keskeisiä tahoja ovat päihde- ja riippuvuushoidosta vastaavat hyvinvointialueet.[14] Myös erilaiset yhdistykset ja järjestöt ovat tärkeitä yhteistyötahoja päihteettömyyden edistämisessä.

Sekä yleis- että erityisestävyyden ylläpitämiseksi on tärkeää, että poliisi puuttuu kaikkiin huumausaineen käyttörikostapauksiin ja että niistä myös kirjataan rikosilmoitus Patjaan. Henkilön mahdollisesti jäädessä myöhemmin uudestaan kiinni huumausaineen käyttörikoksesta aiemmin dokumentoidut tapaukset luovat pohjaa päätettäessä tarkoituksenmukaisista jatkotoimenpiteistä muun muassa tutkinnan, seuraamuksen, lupahallinnon, lastensuojelun sekä hoitotoimenpiteiden osalta.

Huumausaineen käyttörikoksesta epäiltynä olleen ja huomautuksen saaneen henkilön osalta Patjaan tehdään aina henkilöpäätös. Päätösperusteena tällaisessa tapauksessa käytetään Patjassa "Rikos vähäinen, annettu huomautus (ETL 10:3)"-perustetta[15]. Muiden vaatimukset täyttävien päätösperustelujen[16] lisäksi huomautuksen antamisen perusteet tulee näkyä henkilöpäätöksen selostusosassa.

Myös kenttätilanteissa annettujen huomautusten osalta tulee huumausaineen käyttörikos kirjata edellä mainitulla tavalla Patjaan. Mikäli Patjasta ilmenee, että henkilölle on jo aikaisemmin annettu huomautus/huomautuk-

[13] Jos rikoksesta epäilty ei myönnä tekoa, voi kokonaisuutena arvioiden kyseeseen kuitenkin tulla esitutkintalain 3:9 § mukainen toimenpiteestä luopuminen, jotta pelkästään kiistäminen ei johda asian käsittelemiseen sakolla tai ryhdytä enempiin tutkintatoimiin. Tällaisessa tilanteessa ei kuitenkaan voi antaa rikoksesta epäillylle huomautusta.

[14] Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 3 luku 28 §, 8 luku 78 b § 1 momentti: Rikoslain (39/1889) 50 luvun 7 §:ssä tarkoitetulla sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymällä hoidolla tarkoitetaan hoitoa, jonka tavoitteena on saada huumausaineen käyttöön tai siihen liittyvään muuhun huumausainerikokseen syyllistyneeksi epäilty tai tekijä lopettamaan huumausaineiden käyttö tai ehkäistä ja hoitaa epäillylle tai tekijälle huumausaineiden käytöstä aiheutuvia terveyde llisiä ja sosiaalisia haittoja. Hoito tulee antaa tarkoitukseen soveltuvassa toimintayksikössä.

[15] Huom! Uusi perustekoodi (42) tulee Patjalla voimaan 1.6.2024 lukien. Perustetta käytetään asioissa, joissa esitutkinta on lopetettu vähäisyys perusteella (ETL 3:9.1) ja rikoksesta epäillylle on annettu huomautus.

[16] ks. Poliisihallituksen ohje Esitutkinnan priorisointi ja päätöksenteko, POL-2023-68548, s. 21

sia, voidaan tilanteen mukaisesti asia käsitellä joko sakko- tai rangaistusvaatimuksella (ei kuitenkaan hoitoon hakeutunut tai hoidossa oleva) tai toimittaa esitutkinta.

Vähäisyyttä arvioitaessa otetaan huomioon huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne, ensikertalaisuus sekä olosuhteet muutoinkin. Edellytysten täyttyessä poliisialoitteista huomautusmenettelyä voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun

- huumausaineen käyttö tai vähäisen määrän hallussapito tapahtuu yksityisellä paikalla, eikä teosta aiheudu muille häiriötä
- yleisellä paikalla hallusta tavataan vain hyvin vähäinen määrä (kertaannos) huumausainetta, eikä tapaukseen liity yleisellä paikalla tapahtunutta ulkopuolisten havaittavissa olevaa käyttöä, eikä siten teosta aiheudu muille häiriötä.

Esitutkintalain mukaista huomautusmenettelyä ei kuitenkaan käytetä, mikäli käyttötilanne on johdattanut muitakin käyttämään huumausainetta tai huumausaineen käyttörikoksen lisäksi henkilö on syyllistynyt myös muihin rikoksiin.

Hoidossa olevan tai hoitoon hakeutuneen huumeriippuvaisen syyllistyttyä huumausaineen käyttörikokseen, hänelle annetaan teosta esitutkintalain mukainen huomautus[17]. Mikäli hoidossa olevaa epäillään useampia kertoja huumausaineen käyttörikoksesta, saatetaan asia esitutkinnan jälkeen syyteharkintaan. Hoitoon hakeutumattoman huumeriippuvaisen osalta voidaan suorittaa esitutkinta ja saattaa asia syyteharkintaan.

6 Esitutkinnan rajoittaminen[18]

Esitutkinnan rajoittaminen on huumausaineen käyttörikoksissakin mahdollista[19]. Se on sitä perustellumpaa, mitä vähäisemmästä teosta on kysymys. Vähäisyysarvioinnissa voidaan antaa merkitystä esimerkiksi sille, onko teko tapahtunut julkisella tai yksityisellä paikalla. Nuoruusperusteen soveltaminen on sitä perustellumpaa, mitä nuoremmasta henkilöstä ja suuremmasta ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta on kyse. Mikäli esitutkinta rajoitetaan konkurrenssiperusteella, rikoksesta epäilty tulee todennäköisesti saamaan moitteen ja rangaistuksen muista rikoksista. Esitutkinnan rajoittamisperusteena voi olla myös rikoksesta epäillyn hyvään alkuun päässyt hoito, jonka onnistumista ei haluta vaarantaa. Kyse on tällöin esitutkinnan ja rikosprosessin jatkamisen tarkoituksettomuudesta.

[17] ks. s. 5
[18] VKS:2018:2
[19] Esitutkintalaki (805/2011) 3 luku 10 § 1 momentti

7 Esitutkinta ja sakkomenettely

Käsiteltäessä huumausaineen käyttörikos suoraan sakko-/rangaistusvaatimuksella rikosilmoitustiedot siirtyvät Patjaan POLO-järjestelmän[20] kautta automaattisesti. Huumausaineen käyttörikoksen yhteydessä tulee huomioida myös mahdollisesti käytettyjen pakkokeinojen kirjaaminen huolellisesti Patjaan.[21] Esitutkinta suoritetaan asian laadun edellyttämällä tavalla[22] ja useimmiten huumausaineen käyttörikoksen osalta voidaan soveltaa suppean esitutkinnan menettelyä[23].

Poliisialoitteista sakkomenettelyä[24] ei kuitenkaan sovelleta, jos kyseessä on:

- alle 18-vuotias nuori (ks. 8.3 Toistuvat huumausaineen käyttörikokset)
- huumeriippuvainen
- hoitoon hakeutuva tai hoitosuhteessa oleva
- teon katsotaan kuuluvan edellä kohdassa 5 esitetyn poliisialoitteisen huomautusmenettelyn piiriin

Huumeriippuvaisen hoitoon hakeutuminen osoitetaan hoitopaikan kirjallisella todistuksella. Tällaiseksi voidaan katsoa asianomaisen henkilön suostumuksella hoitopaikan antama kirjallinen todistus tai hoitopaikan sähköpostitse poliisille toimittama ilmoitus hoitoon hakeutumisesta. Poliisin yhdenmukainen keskeneräisten tutkinta-asioiden sähköpostiosoite, johon tieto toimitetaan, annetaan hoitoon hakeutuvalle tarkoitetulla lomakkeella (liite 2). Tieto huumeriippuvaisen hoitoon hakeutumisesta tai hoidossa olemisesta on salassa pidettävä tieto[25] ja tiedon antaminen perustuu rikoksesta epäillyn suostumukseen[26]. Alle 18-vuotiaan epäillyn kohdalla suostumus tiedon antamiseen tulee saada myös hänen huoltajaltaan/huoltajiltaan.

Poliisialoitteisessa sakkomenettelyssä kysymykseen tulevat lähinnä tilanteet, joissa epäilty on käyttänyt useamman kerran huumausainetta tai hänellä on ollut hallussaan tai hän on yrittänyt hankkia muutamaa käyttökertaa vastaavan määrän huumausainetta. Poliisialoitteista sakkomenettelyä voidaan soveltaa huumausaineen käyttörikoksen uusijaan huumausaineen lajiin katsomatta.

Huomioitavaa on, että useat käyttökerrat eivät kuitenkaan muodosta yhtä huumausainerikosta ajallisen tai toiminnallisen jatkuvuuden vuoksi[27]. Jos

---

[20] Poliisin lomakejärjestelmä POLO
[21] Usein kyseeseen tulee ainakin takavarikkopöytäkirja, johon dokumentoidaan huumausaineen takavarikointi ja hävittäminen. Myös sakko-/rangaistusvaatimuksella käsitellyissä huumausaineen käyttörikoksissa tulee aina laatia takavarikkopöytäkirja, jos toimenpiteiden yhteydessä poliisi ottaa haltuun huumausaineita tai rikokseen liittyvää rekvisiittaa.
[22] Esitutkintalaki 2 luku 1 § 1 momentti 1 kohta
[23] Esitutkintalaki 3 luku 14 §
[24] Poliisialoitteisella sakotusmenettelyllä tarkoitetaan poliisin oma-aloitteisesti antamaa sakko- tai rangaistusvaatimusta sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 2 § 1 ja 2 kohtien mukaisesti
[25] Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 § 1 momentti 25 kohta
[26] Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 26 § 1 momentti 2 kohta, 32 §
[27] KKO:2023:12 Vähäistä määrää arvioitaessa ei ole perusteltua ottaa lähtökohdaksi huumausaineen yhteenlaskettua määrää koko tekoajalta, vaan lähtökohdaksi on otettava se määrä huumausainetta, jonka tekijä on kerrallaan pitänyt hallussaan. Muutoin huumausaineen käyttörikossäännöksen soveltuminen voisi asiassa estyä yksinomaan siksi, että toisiaan ajallisesti

kysymys on jatkuvasta ja pitkäaikaisesta huumausaineen käytöstä, jo käytetyn huumausaineen määrä voi nousta huomattavasti suuremmaksi kuin taulukkoon (liite 1) kirjatut määrät. Tällöin päiväsakkojen lukumäärä määräytyy jatkuvan käytön liukuman mukaisesti.

Sakkomenettelyssä voidaan useista erillisistä käyttörikoksista (käyttökerroista) määrätä yksi yhteinen sakkorangaistus. Jos usean käyttökerran tapauksessa ilmenee epätietoisuutta siitä, voidaanko sakkomenettelyä soveltaa, laaditaan asiasta syyttäjälle toimitettava esitutkintapöytäkirja.

Huumausaineen käyttörikosta koskevassa esitutkinnassa selvitetään riittävästi sekä epäillyn henkilön että teon taustaa, jotta saadaan riittävästi tietoa eri seuraamusvaihtoehtojen ja jatkotoimenpiteiden arviointia varten. Epäillyltä tiedustellaan, onko hän jo hoitosuhteessa. Ellei ole, annetaan hoitoonohjausta.

Epäillyn kuulustelulla selvitetään huumausaineen käyttöön liittyvät seikat, huumausaineen hallussapidon tarkoitus sekä mistä hän on hankkinut huumausainetta. Usein juuri huumausaineiden käyttäjien kautta on mahdollisuus päästä huumausaineiden välittäjien ja edelleen varsinaisen huumausaineiden levitysorganisaation jäljille.

Mikäli sakkomenettelyn soveltamisessa ilmenee epäselvyyttä, neuvotellaan asiasta syyttäjän kanssa.

8 Alle 18-vuotias nuori

Viranomaisten on syytä puuttua nopeasti nuorten rikoksiin, ja sitä kautta edistää tekijän ymmärrystä syy-seuraussuhteesta. Samalla voidaan osoittaa yhteiskunnan suhtautuvan vakavasti rikoksiin. Nopeasti tulevalla seuraamuksella nähdään olevan myös tärkeä merkitys nuoren rikoskierteen katkaisemiseksi. Näin ollen on erityisen tärkeää puuttua alle 18-vuotiaiden nuorten tekemiin huumausaineen käyttörikoksiin. Heidän osaltaan huumausaineen käyttörikoksen johdosta suoritetaan mahdollisimman nopeasti esitutkinta ja noudatetaan jäljempänä mainittuja menettelyjä[28]. Myös alle 18-vuotiaalle annetaan hoitoonohjausta ja tehdään lisäksi ilmoitus lastensuojeluviranomaiselle[29].

Lastensuojelulain (417/2007) nojalla laitossuojelulaitokseen sijoitettuna olevien alle 18-vuotiaiden epäiltyjen kohdalla ei sijoittamisen lähtökohtaisesti katsota olevan lainsäätäjän tarkoittamaa hoitoa[30].

---

seuraavat teot yksiköidään yhdeksi rikokseksi, vaikka yksittäiset teot olisivat rikoksina vähäisiä. (ks. myös KKO:2015:18, kohta 12)

[28] Lainsäätäjä on määritellyt esitutkintalain 3 luvun 11 §:ssä alle 18-vuotiaiden tekemäksi epäiltyjen rikosten ja alle 15-vuotiaiden tekemäksi epäiltyjen rikollisten tekojen esitutkinnan toimitettavaksi kiireellisesti.

[29] Lastensuojelulaki (417/2007) 25 §

[30] STM 15.03.2024 (Tiina Muinonen, Neuvotteleva virkamies) Jotta lastensuojelulaitoksessa voidaan antaa lainsäätäjän tarkoittamaa hoitoa, tulee sillä olla lupa sosiaali- ja terveyshuollon järjestämiseen. Ns. kaksoisluvallisia (so-te) lastensuojelulaitoksia on joitain ja ne ovat nuorisopsykiatrian laitoksia esim. https://www.a-klinikka.fi/palvelut/stopparit
(ks. myös alaviite 14)

8.1 Ensikertalaisen puhuttelutilaisuus

Huumausaineen käyttörikoksesta ensimmäisen kerran kiinni jääneelle alle 18-vuotiaalle järjestetään mahdollisimman pian teon jälkeen esitutkinnan yhteydessä puhuttelutilaisuus. Tärkeä tavoite on luonnollisesti tukea ja kannustaa nuorta päihteettömyyteen. Tilaisuudessa ovat nuoren lisäksi samanaikaisesti läsnä, poliisi, sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomainen ja nuoren huoltaja(t). Tarveharkinnan mukaan tilaisuuteen voidaan kutsua muitakin esim. nuorisotyöntekijä. Näin tuodaan nuorelle esille selkeä rikosoikeudellinen moite teosta sekä tarjotaan mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteille sekä nuoren tuelle päihteettömyyteen. Tilaisuus tähtää siihen, että sen päätteeksi nuorelle annetaan asiassa esitutkintalain mukainen huomautus[31]. Jotta moite on konkreettinen, tulee huomautus alle 18-vuotiaalle nuorelle antaa lähtökohtaisesti kirjallisena.

Puhuttelutilaisuus voidaan järjestää kuulustelun yhteydessä, jolloin siinä ja muutoin esitutkinnassa ilmenevien seikkojen perusteella poliisi ratkaisee, onko esitutkintalain mukaiselle huomautuksen antamiselle edellytyksiä. Mikäli puhuttelussa ilmenee, ettei toimenpiteestä luopumiselle ole edellytyksiä, siirretään asia syyteharkintaan.

Muiden esitutkintalaista ilmenevien vaatimuksien ohella alle 18-vuotiaiden osalta tulee huomioida erityisesti esitutkintalain 4 luvun 7 § 2 momentti, jonka mukaan alaikäisiin kohdistuvat tutkintatoimenpiteet on mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneille tutkijoille. Useissa poliisilaitoksissa tämä on toteutettu nuorten asioihin keskittyvillä moniammatillisilla tiimeillä (esim. Ankkuri). Puhuttelutilaisuus voidaan toteuttaa niin, että päätöksen toimenpiteestä luopumisesta (jos siihen on esitutkinnan perusteella edellytykset) tekee asian tutkija tai tutkinnanjohtaja. Keskeistä on, että asiaa on riittävän perusteellisesti selvitetty ja sen vakavuus ilmenee myös epäiltynä olevalle nuorelle.

Poliisin järjestämä ensikertalaisen puhuttelutilaisuus kirjataan Patjaan lisäämällä rikosilmoitukseen nimike "Huumausaineen käyttörikoksesta ensimmäistä kertaa kiinni jääneen alle 18-vuotiaan puhuttelu". Puhuttelun pitämisen sisältö kirjataan rikosilmoituksen selostusosaan. Kirjauksessa tulee ilmetä puhuttelun perustiedot ja siinä tehty ratkaisu sekä puhuttelussa läsnäolleiden henkilöiden nimet ja roolit.

8.2 Syyttäjän johdolla tapahtuva neuvottelu

Alle 18-vuotiaan nuoren jäätyä toistamiseen kiinni huumausaineen käyttörikoksesta, suoritetaan tekohetkellä 15 vuotta täyttäneen epäillyn asiassa esitutkinta ja se saatetaan nopeasti syyteharkintaan. Valtakunnansyyttäjän toimiston asiaa koskevan ohjeen mukaan syyttäjä järjestää asiassa suullisen neuvottelun, jossa ovat läsnä rikoksesta epäilty ja tämän huoltaja(t).

[31] Rikoksesta epäiltynä olleen tulee myöntää teko, jotta huomautus voidaan antaa. Alle 15-vuotiaalle ei voida antaa huomautusta.

Syyttäjä voi lisäksi kutsua neuvotteluun tarvittaessa sekä poliisin että sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisen edustajan.

Syyttäjän johdolla tapahtuva neuvottelutilaisuus tähtää rikosoikeudellisesti syyttämättä jättämiseen ja kasvatuksellisesti nuoren luopumiseen huumeiden käytöstä. Jos nuori ei saavu tilaisuuteen tai siinä ilmenee muutoin, ettei toimenpiteistä luopuminen ole tarkoituksenmukainen ratkaisu, myös syyttäjäaloitteisen sakkovaatimuksen[32] antaminen tai syytteen nostaminen on mahdollista. Jos nuori puhuttelun ja neuvottelun jälkeen syyllistyy uudelleen huumausaineen käyttöön, näitä ei yleensä ole tarkoituksenmukaista järjestää uudelleen.

8.3 Toistuvat huumausaineen käyttörikokset

Seuraamusten, toimenpiteiden ja menettelytapojen suhteen on nuoren kohdalla edelleenkin noudatettava tarkkaa harkintaa, vaikka nuorelle olisi jo pidetty poliisin puhuttelutilaisuus sekä syyttäjän johdolla pidettävä neuvottelu. Toimenpiteistä luopumista voidaan soveltaa nuoriin ja ensikertalaisiin muita väljemmin.

Nuoren syyllistyttyä kolmannen tai useamman kerran huumausaineen käyttörikokseen asiassa tulee selvittää, onko sakkomenettelylle selkeitä vastasyitä. Vastasyiden olemassa oloa selvitetään tarpeen mukaan poliisin, syyttäjän ja sosiaali- ja terveysviranomaisen kesken käydyn neuvottelun perusteella[33]. Ellei vastasyitä ole, toistuvista rikkeistä toimitetaan lähtökohtaisesti esitutkinta, joka päätetään sakkomenettelyssä tai siirretään syyteharkintaan, elleivät muut toimenpiteistä luopumisen edellytykset tule kysymykseen.

Kun huumausaineen käyttörikokseen syyllistynyt nuori on selvästi piittaamaton lain käskyjä ja kieltoja kohtaan, tulee rikosasiassa toimittaa esitutkinta, joka päätetään sakkomenettelyllä tai siirtämällä asia syyteharkintaan. Lisäksi selvitetään yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa keinoja, joilla voidaan puuttua lainvastaiseen toimintaan vaikuttavasti ja niin, että rikosten tekeminen saadaan loppumaan.

8.4 Puhuttelun käyttö muissa rikoksissa

Jos nuori on syyllistynyt huumausainerikokseen tai huumausaineen käyttörikoksen lisäksi muihin rikoksiin, puhuttelu on yleensä tarkoituksenmukaista järjestää vain siinä tapauksessa, jos asiassa voidaan soveltaa toimenpiteistä luopumista kaikista rikoksista. Poliisin tulee kuitenkin näissäkin tapauksissa antaa hoitoonohjausta ja kannustaa epäiltyä lopettamaan huumausaineiden käyttö.

---

[32] Laki sakon ja rikesakon määräämisestä (754/2010) 33 §

[33] Esim. osana rikosasian moniammatillista käsittelyä ankkuritiimissä.

9 Päihderiippuvaisen kohtaaminen

Yhteiskunnassa erityisesti vakaviin psyykkisiin sairauksiin sekä päihdeongelmiin ja -riippuvuuksiin liittyy vahva stigma[34]. Tähän liittyvän kielteisen mielikuvan perusteella voidaan tulkita, että päihteiden käyttö johtuu päihderiippuvaisen moraalisesta tai asenteellisesta ongelmasta, vaikka tosiasiassa päihderiippuvuus on ensisijaisesti krooninen sairaus[35].

Poliisitoiminnan periaatteisiin kuuluu muun muassa tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta edistävä toiminta. Periaatteeseen sisältyy kaikkien ihmisten kohteleminen, niin työyhteisössä kuin asiakkaissa, samanarvoisesti riippumatta heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan tai taustastaan. Periaatteen mukaisesti poliisi ei myöskään suhtaudu kehenkään alentavasti, halveksivasti tai ennakkoluuloisesti.[36]

Nämä periaatteet ohjaavat poliisin kaikkea tekemistä. Tämän mukaisesti päihderiippuvaisen ihmisen kohtaamiseen työtehtävissä tai heistä puhuttaessa tulee poliisissa kiinnittää huomiota siihen, ettei poliisi omalla toiminnallaan ylläpidä haitallista tai kielteistä mielikuvaa leimaavilla nimityksillä tai toimimalla päihderiippuvaisiin henkilöihin liittyvissä työtehtävissä toisin kuin muissa vastaavissa tilanteissa. Poliisin henkilöstön osaamista päihderiippuvaisten kanssa toimimisesta voidaan edistää yksiköiden järjestämillä koulutuksilla.

10 Hoitoonohjaus

Huumausaineen käytöstä voidaan jättää syyte nostamatta ja rangaistus tuomitsematta, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon[37]. Poliisi antaa huumausaineen käyttäjälle aina hoitoonohjausta, tukee tätä hoitoon hakeutumisessa sekä osoittaa mistä hoitoapua on paikkakunnalla saatavissa. Arvioinnin varsinaisesta hoitotarpeesta tekee terveydenhuollon ammattilainen. Hoidon tavoitteena on saada huumausaineen käyttäjä lopettamaan huumausaineiden käyttö. Mikäli huumausaineiden kysyntää saataisiin rajoitettua, olisi tämä omiaan vaikuttamaan vähentävästi myös huumausaineiden tarjontaan. Vaikutusta voisi olla myös huumausaineiden käyttöön liittyvään oheisrikollisuuden

---

[34] Sosiaali- ja terveysministeriö 2023 (toim. Strand Teija ym.): Suosituksia mielenterveyteen, päihdeongelmiin ja riippuvuuteen liittyvän stigman ja syrjinnän tunnistamiseen ja vähentämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:29. Helsinki.
***stigma**=Stigma tarkoittaa ihmiseen tämän taustan, olemuksen, toiminnan tai sairauden vuoksi liitettyä kielteistä mielikuvaa. Se voi ilmetä muun muassa ennakkoluuloina, syyllistämisenä tai epäoikeudenmukaisena ja syrjivänä kohteluna. Stigmat vaikuttavat monin tavoin niiden kohteeksi joutuvien ihmisten, heidän läheistensä ja palveluissa heitä kohtaavien työntekijöiden elämään. On tyypillistä, ettei stigmoja ylläpitäviä rakenteita ja mekanismeja tunnisteta tai tunnusteta. Stigma voi vaikuttaa ihmiseen haitallisemmin kuin se sairaus tai tila, johon stigma on liitetty.*

[35] esim. Magnusson & Häkkinen 2021. Lääkärilehti 40/2021. Päihdeongelmaisten avunsaantia uhkaa näkymätön kynnys. https://www.laakarilehti.fi/ajassa/nakokulmat/paihdeongelmaisten-avunsaantia-uhkaa-nakymaton-kynnys/
(ks. myös Suomen Lääkäriliitto 2021. Potilaan päihdeongelma. https://www.laakariliitto.fi/laakarin-etiikka/mielenterveys-paihde-ja-muistisairaat-potilaat/potilaan-paihdeongelma/)

[36] Poliisihallituksen päätös 25.08.2019: Poliisin eettisen koodiston vahvistaminen POL-2019-12454

[37] Rikoslaki 50 luku 7 §; Sosiaali- ja terveysministeriön antama asetus (1371/2022) huumausainerikoksista epäillyille tai huumausainerikoksiin syyllistyneille hoitoa antavista toimintayksiköistä 2 §

määrään, sillä tutkimusten mukaan huumausaineiden käyttäjät syyllistyvät usein myös muihin rikoksiin.[38]

Annetusta hoitoonohjauksesta kirjataan tiedot Patjaan lisäämällä asiaa koskevaan rikosilmoitukseen nimike ”Huumausaineen käyttäjän hoitoonohjaus”. Ilmoituksen selostusosaan kirjataan lyhyesti hoitoonohjauksen sisältö. Kirjauksen sisältö riippuu siitä, miten hoitoonohjausprosessi on alueellisesti järjestetty, esimerkiksi:

> XX XX kerrottiin asian selvittelyn yhteydessä, että henkilö voi olla yhteydessä kunnan X A-klinikkaan ja annettiin asiaa koskeva esite. XX katsoi, ettei ole riippuvainen huumausaineista ja ilmoitti, ettei tarvitse hoitoa.
>
> Tai:
>
> XX XX kerrottiin asian selvittelyn yhteydessä, että henkilö voi olla yhteydessä kunnan X A-klinikkaan ja annettiin asiaa koskeva esite. XX ilmoitti haluavansa katkolle ja kertoi hakeutuvansa hoitoon. Hänelle annettiin hoitopaikassa esitettävä poliisin hoitoonohjausta koskeva lomake (Liite 2).

Poliisin on hyvinvointialuekohtaisesti yhteistyössä syyttäjän, päihdehuollon ja sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sovittava menettelytavoista, joilla voidaan edistää riskiryhmiin kuuluvien varhaista hoitoon tai tukipalveluihin hakeutumista ja ehkäistä käyttörikokseen syyllistymisen uusiutumista. Tavoitteena on luoda kiinteänä viranomaisyhteistyönä toimiva puuttumis- ja hoitoonohjausjärjestelmä. Terveydenhuoltolain mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaiden päihde- ja riippuvuushoito[39].

Poliisiyksiköiden on huolehdittava, että lainsäätäjän tarkoittamat hoitopaikat on koottu yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa muotoon, josta ne ovat vaivatta käytettävissä hoitoonohjaustilanteissa. Tiedot hoitopaikoista tulee pitää ajan tasalla. Poliisiyksiköiden tulee lisäksi huolehtia, että hoitoonohjauksen menettelyt on paikallisesti poliisissa ohjeistettu niin, että hoitoonohjaustilanteessa henkilöstölle on selvää, miten hoitoon haluavan henkilön asian kanssa tulee toimia.

Poliisiyksikkö voi paikallisesti esim. poliisivankilan terveydenhuoltopalveluja järjestäessään ottaa myös hoitoonohjaukseen liittyvän yhteistyön osaksi poliisin ja hyvinvointialueen välistä sopimusta.

11 Huumausaineen tunnistaminen

Sakko- tai rangaistusvaatimuksen tiedoksi antaminen edellyttää, että epäillyllä ollut aine tunnistetaan huumausaineeksi. Aine tulee tunnistaa koostu-

[38] esim. Kekki 2012, s. 47. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:5: Taparikollisuuden kulttuuriset ja rakenteelliset ulottuvuudet. Huumeiden käyttäjien ja poliisin tulkinnat taparikollisuudesta. Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto. Helsin ki.
[39] Terveydenhuoltolaki 28 §

muksensa tai pikatesterin perusteella epäillyn mainitsemaksi huumausaineeksi. Huumausaineiden käsittelyssä tulee huomioida työturvallisuus ja tarkoituksenmukainen suojavaatetus.

Jos epäilty kiistää aineen olevan huumausainetta, eivätkä poliisin käytössä olevat pikatesteritkään tunnista ainetta huumausaineeksi, aine lähetetään keskusrikospoliisin rikostekniseen laboratorioon tutkimuksia varten.

Huumausaineen tunnistamiseen liittyvät tiedot merkitään sakko/rangaistusvaatimukseen.

12 Pakkokeinojen käyttö

Tyypillisiä huumausaineen käyttörikosepäilyn yhteydessä kyseeseen tulevia pakkokeinoja ovat henkilötarkastus ja -katsastus.[40] On myös hyvin tavallista, että poliisin toimenpiteiden kohteena olevalle henkilölle on tarpeen tehdä turvallisuustarkastus, jotta voidaan varmistua, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisensä taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.[41] Turvallisuustarkastus ja henkilöntarkastus ovat sisällöltään paljolti samankaltaisia, mutta turvallisuustarkastus on selkeästi pintapuolisempi. Olennainen ero on siinä, että turvallisuustarkastuksella varmistetaan mm. toimenpiteiden kohteena olevan henkilön ja muiden turvallisuus, kun taas henkilöntarkastus perustuu rikosepäilyyn ja sen selvittämiseen.

Koska turvallisuustarkastus ei ole pakkokeino, ei siitä tarvitse laatia pöytäkirjaa. Jos turvallisuustarkastuksen yhteydessä henkilön hallusta kuitenkin löydetään huumausaineita tai muuta takavarikoitavaa omaisuutta, tulee siitä aina laatia takavarikkopöytäkirja. Henkilöntarkastuksesta puolestaan tulee aina kirjata pöytäkirja, vaikka takavarikoitavaa ei löytyisi. Toimenpiteiden aiheuttamat kirjaamisvelvoitteet eivät kuitenkaan saa ohjata toimivaltasäännöksen valintaa vaan epäiltäessä rikosta ja tarkastettaessa rikoksesta epäiltyä huumausaineiden, todisteiden ym. löytämiseksi, on kysymys aina rikoksen selvittämiseen perustuvasta pakkokeinon käytöstä.

Huumausaineen käyttörikoksen selvittämiseksi voidaan edellytysten täyttyessä tehdä myös paikkaan kohdistuvia etsintöjä tai laite-etsintöjä.[42] Niiden avulla voidaan löytää huumausaineita sekä selvitystä käytön laajuudesta. Etsinnät voivat lisäksi antaa merkityksellistä tietoa mm. huumausaineen levitysorganisaatiosta ja levittämiseen liittyvistä seikoista. Huumausaineiden maahantuonti ja levitys on järjestäytynyttä rikollista toimintaa, johon voidaan päästä kiinni juuri etsintöjen suorittamisen kautta.[43]

---

[40] Pakkokeinolaki (806/2011) 8 luku 31–32 §

[41] Poliisilaki (872/2011) 2 luku 12 §

[42] Pakkokeinolain 8 luvun 1 § määritellyt: yleinen kotietsintä, erityinen kotietsintä, paikanetsintä sekä 20 § määriteltylaite-etsintä

[43] Huom. Poliisihallitus on ohjeistanut tarkemmin paikkaan kohdistuvien etsintöjen tekemisestä. Poliisihallituksen ohje Paikkaan kohdistuva etsintä, POL-2020-26351

Huumausaineen käyttörikoksen selvittämiseksi käytettävien pakkokeinojen harkinnassa tulee huomioida pakkokeinolain 1 luvun 2-3 §:ssä mainitut suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate. Siten esimerkiksi kotietsinnän tekeminen yksittäisen huumausaineen käyttörikoksen selvittämiseksi edellyttää päätöksentekijältä erityistä huolellisuutta. Hänen on tärkeää muun muassa arvioida pakkokeinojen käytön edellytyksiä ja mitä konkreettista lisäselvitystä rikoksesta voidaan saada tekemällä kotietsintä ja mikä on kotietsinnän odotettavissa oleva hyöty.[44] Pakkokeinon käyttöä tulee voida pitää puolustettavana ottaen huomioon muun muassa tutkittavana olevan rikoksen törkeys ja rikoksen selvittämisen tärkeys.

13 Huumausaineen takavarikko ja hävittäminen

Rikoksesta epäillyn hallusta tai asiaan liittyen muuten löydetyt huumausaineet ja niiden käyttövälineet takavarikoidaan. Tartuntatautien leviämisen ehkäisemiseksi myyntipakkauksissa olevia neuloja tai ruiskuja ei tule lähtökohtaisesti takavarikoida, ellei siihen ole erityistä tutkinnallista syytä.

Takavarikoitu huumausaine hävitetään todistettavasti pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksellä. Huumausaine tai osa siitä on kuitenkin säilytettävä niin kauan kuin sitä mahdollisesti tarvitaan oikeudenkäynnissä todisteena. Vastaavasti huumausaineisiin liittyvät käyttövälineet, kasvatusvälineet ym. rekvisiitta saadaan todistettavasti hävittää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräyksellä, jos on todennäköistä, että omaisuus tultaisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi.[45] Takavarikoitujen huumausaineiden ja lääkeaineiden sekä niiden hävittämisessä tulee noudattaa Poliisihallituksen määrittelemiä käytäntöjä.[46]

Erityistä huomiota tulee kiinnittää takavarikoiden asianmukaiseen kirjaamiseen Patjaan mukaan lukien niiden lopetusmerkintöjen ajantasaisuus[47]. Tarvittaessa takavarikoitavat aineet ja omaisuus on valokuvattava.

14 Rattijuopumus ja huumausaineen käyttörikos

Mikäli henkilön epäillään kuljettaneen ajoneuvoa huumausaineen vaikutuksen alaisena, kirjataan rikosilmoituksen rikosnimikkeiksi sekä rattijuopumus että huumausaineen käyttörikos.[48]

---

[44] EOA 877/2015. "Totean, että Poliisihallitus ja poliisilaitos ovat lausunnoissaan todenneet, että korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteella pelkästään huumausaineen käyttörikoksesta säännönmukaisesti suoritettava kotietsintä ilman muuta lisäperustetta saattaa olla suhteellisuusperiaatteen vastaista". ks. myös KKO: 2014:58. "Jo suhteellisuusperiaatteesta johtuu, että kotietsinnän edellytysten arvioinnissa voidaan kiinnittää huomiota myös etsinnän tuloksellisuutta koskeviin perusteltuihin odotuksiin. Jos kotietsinnästä odotettavissa oleva hyöty on hyvin epätodennäköinen tai hyvin vähäinen, tämä nostaa kotietsintäkynnystä. Etsinnältä voidaan edellyttää, että se etukäteen arvioiden on hyödyllinen laissa mainittujen etsinnän tavoitteiden, kuten omaisuuden takavarikoinnin tai epäillyn rikoksen selvittämisen kannalta".

[45] Pakkokeinolaki 7 luku 24 § ja huumausainelaki (373/2008) 44 §,

[46] Poliisihallituksen ohjaava kirje: Takavarikoitujen huumausaineiden ja lääkeaineiden säilytys poliisiyksiköissä ja kuljetus hävityspaikkaan POL-2022-118249

[47] Poliisihallituksen ohje: Takavarikkomenettely POL-2024-33660 (tulossa voimaan)

[48] ks. KKO:2006:76

Esitutkinnassa huumausaineen käyttörikos ja rattijuopumus tutkitaan rikostunnusmerkistöjensä mukaisesti.

15 Työturvallisuus

Huumausaineiden käyttöön liittyy usein käyttövälineinä esimerkiksi neuloja ja ruiskuja. Käytetyt neulat voivat olla saastuneita tartuntavaarallisien veritautien aiheuttajilla. Koska neuloja on vaikea havaita, on mahdollista, että esimerkiksi henkilöntarkastusta tehdessä suojaamaton neula pistää tarkastusta tekevää poliisia käteen. Pistos altistaa tällöin tartunnalle ja tilanne edellyttää terveydenhuollon toimenpiteitä.

Poliisiyksiköiden tulee varmistaa, että niissä on toimivat ja selkeät menettelyt ja ohjeet henkilöstön altistumistilanteita varten.

16 Sakkomenettelyä ohjaava taulukko

Ohjeen liitteenä on sakkomenettelyä ohjaava taulukko (Liite 1), jossa on eriteltynä yleisimmin tavattavia huumausaineita tai huumausaineiksi luokiteltavia lääkeaineita ja se mitä tavallisimmin voidaan pitää lain tarkoittamana vähäisenä määränä kunkin huumausainetyypin osalta.

Huumausaineiden esiintyvyys, uusien aineiden ilmaantuminen sekä mahdollinen oikeuskäytäntö voivat vaikuttaa tarpeeseen mitä taulukossa esitetään. Tämän huomioiden Poliisihallitus päivittää taulukkoa tarpeen mukaan.

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja Toni Sjöblom

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 28.05.2024 klo 17:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet
Liite 1 Taulukko sakkomenettelyä varten
Liite 2 Hoitoonohjaus huumausaineen käyttörikoksen johdosta-lomake

Jakelu
Poliisiyksiköt
Ahvenanmaan poliisiviranomainen

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksiköt
Sisäministeriön poliisiosasto
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Rajavartiolaitos
Tulli
Puolustusvoimat/Pääesikunta oikeudellinen osasto
Poliisihallitus/kirjaamo
Sinetin normikirjasto/Esikunta